

DIKTERINGSTIPS

Tal i komplette sætninger eller i det mindste i komplette del sætninger. Tænk over hvad du vil sige før du siger det. At komponere en sætning i hovedet før du siger sætningen vil det hjælpe dig med at strukturere din tankegang. Når det handler om komplicerede dikteringer er det essentielt at have strukturen på plads. F.eks. kan du skrive eller diktere et par stikord til hver punkt i dokumentet. Når du dikterer kan du kigge på stikordene og du vil naturligt udvide stikordene til hele sætninger når du dikterer.

Hvis du mangler motivation i forbindelse med at lære at diktere kan du tænke på alle de fordele du får ved at diktere – du kan producere dobbelt så meget tekst per tidsenhed i forhold til tidligere. Forestil dig at du kan fylde skærmen med tekst uden at bruge tastaturet. Slap af i dine hænder, arme og skuldre og tænk på at du ikke længere behøver hamre i tasterne.

Som når du skriver skal du have dit publikum i tankerne. Forestil dig at du dikterer til en konkret person.

God fornøjelse med at lære at diktere – det er en evne du vil kunne bruge resten af dit liv !

KONTAKTPERSON

Kim Tidemann Jørgensen
Senior Projects & Business Manager
KMD

Mobil: +45 41743694

Mail: kqj@kmd.dk

KMD Talegenkendelse

Lær at diktere

TALE OG DIKTERING

Når du forsøger at imponere nogen til en fest, så vil du sikkert forsøge at tale i hele grammatisk korrekte sætninger. Hvis du mister tråden midt i en sætning vil din nye samtalepartner nok kigge lidt mærkeligt på dig.

At tale til en computer er et helt andet anliggende. Computeren er ligeglad med din grammatik eller valg af ord, eller om du stopper med at tale i et minut eller to.

De fleste af os har begrænset erfaring med at tale til vores computer – bortset fra når vi bander over dem når de går ned.

For at lære at tale effektivt med KMD Talegenkendelse skal du aflære gamle vaner og opnå nye kompetencer.

TAL KLART

I en samtale har man en tendens til at mumle og lade ord flyde sammen, men andre vil stadig kunne forstå hvad man siger.

Computere er imidlertid mindre adaptive end mennesker. For at opnår den højest muligt genkendelsesgrad med KMD Talegenkendelse skal du tale klart. Forestil dig at du er Jes Gaarbo, Natasja Krone eller Jes Dorf Pedersen der læser nyheder op. Eller forestil dig at du giver en præsentation overfor en gruppe kollegaer. De ender måske med at tale lidt højere end normalt i starten, men lydniveauet kan du sænke på et senere tidspunkt.

BEVÆGE MUNDEN

Læs en sætning højt fra denne tekst. Lav en pointe ud af at sjuske og mumle. Læs så sætningen igen – klart og tydeligt. Kan du selv se hvad du gjorde forskelligt i de to oplæsninger ?

Bryd ud i et stort smil. Bemærk hvordan det føles at enderne af din mund løftes. Herefter lav trutmund som hvis vi skulle lave et overdrevent kys. Bemærk muskulaturen omkring din mund som får dine læber til at bevæge sig. Rynk panden og stram til i munden som spise du noget surt eller er dybt bekymret.

Prøv at læse den samme sætning tre gange mere – engang smilende, en gang med trutmund og en gang med rynket pande og bekymret mine.

Kunne du mærke en forskel i lyd kvalitet ?, tone ?, klarhed ?

At læse højt vil hjælpe dig med at tale til computeren. Efter nogen øvelse kan du tilføje få ekstra sætninger ud fra hvad der falder dig ind.

FRYGT FOR DIKTERING

Hvis du føler dig hæmmet eller er selvkritisk når du taler til computeren skal du huske at computeren er helt ligeglad med hvad du siger eller ikke siger. Det er nemmest at skrive med stemmen hvis du kan sidde lidt alene og du skal prioritere at du får noget alene-tid mens du øver dig. Når computeren laver fejl så grin af fejlene og fortsæt arbejdet med at rette fejlene. Når du har øvet dig vil du blive mindre og mindre hæmmet og selvkritisk og behovet for at diktere alene vil forsvinde.

SIMPEL DIKTERING

Når man skal lære at komponere med stemmen så start hvor det er nemt. Prøv at diktere nogle få sætninger omkring dagens vej, lav en liste over ting du skal gøre eller dikter et ”let” brev/hilsen til en ven.

Det er nemmere at diktere når du ikke kigger på skærmen. Kig ud af vinduet eller luk øjnene. Dette vil hjælpe dig med at slappe af således at du kan lade tankerne flyde.

KOMPLICERET DIKTERING

Vent med at diktere komplicerede dokumenter til efter du er komfortabel med at diktere mere simple tekster. I mellemtiden fortsæt med at udarbejde komplicerede tekster som du plejer, f.eks. med at skrive. For at kunne diktere komplicerede tekster kræver det at man både er fortrolig med at tale korrekt til computeren og har evnen til at strukturere og formulere (komponere) tekster i hovedet på en struktureret vis. Det er bedst at øve en evne ad gangen.

Når du er blevet mere erfaren med simple dikteringstekster kan du diktere komplicerede dokumenter som har:

- _ Svære og komplicerede fagområder
- _ En detaljeret og fast struktur
- _ Komplicerede sætningskonstruktioner
- _ En målgruppe der er meget krævende, f.eks. professionelle kollegaer, rettet, udvalg, kommunale ledelse m.v.
- _ Den egenskab at teksten vil blive udbredt vidt og bredt.

LÆR AT DIKTERE

Som alle andre kompetencer så kræver det øvelser at kunne diktere godt. De fleste har nok skrevet stile i folkeskolen med hånden, og senere på skrivemaskiner – både manuelle og elektriske. Senere på de videregående uddannelser eller på arbejdet er man så begyndt at skrive på computere. I starten var der mange der skrev kladde i hånden og så efterfølgende tastede resultatet ind på skrivemaskinen eller endda på computeren. Senere blev det mere og mere naturligt at skrive teksterne direkte ind på computeren. Faktisk er man nået til det punkt hvor man begynder at skrive uden at ane hvad man helt præcist vil skrive og uden at have den overordnede struktur på plads på forhånd. Måske ikke helt optimalt.

De seneste par år er der relativt mange der er begyndt at benytte talegenkendelse, og det er et lige så stort spring som at gå fra håndskrift til skrivemaskiner til computere.

I starten er der mange der føler at det er lidt unaturligt og måske ubehageligt at skulle diktere til computeren – måske føler man at det er kollegaer der lytter med. Arbejdet med at diktere, chekke skærmen og rette fejl og editere teksten via stemmen forstyrrer ofte tankeprocesserne. Man kan omgå dette ved at lave håndskrevne stikord, og diktere til stikordene.

Som tiden går forstyrres tankeprocesserne ikke længere, og man bliver bedre og bedre til at diktere frit. Faktisk kan det blive en helt naturlig evne på linje med at føre en samtale.

KOMPONERE TEKST

Start med at læse: Vi har alle lært at skrive på skrivemaskine ved at skrive allerede trykte tekststykker. Den bedste måde at lære at diktere på er ved at gøre det samme – ved at kopiere en allerede skreven tekst, og dette anbefaler KMD også i forbindelse med brugeruddannelsen.

Ved at diktere noget der allerede er skrevet kan du øve dig i at bruge KMD Talegenkendelse og tale i mikrofonen uden at skulle bekymre dig om at skulle komponere sætninger undervejs.

Vælg noget af det materiale som du har indgivet til dette talegenkendelsesprojekt – altså mails, journaliserings-tekster, rapporter m.v. som du selv har skrevet. Læs teksten ind i KMD Talegenkendelse som om at du talte til en anden person. Sig ”komme” og ”punktum” hvor det er nødvendigt, and for nye afsnit sig ”nyt afsnit”. Se væk fra computeren og fokuser på den side du læser op fra. Når du læser op bør du forsøge helt at glemme at du taler til en computer.

Lad din kæbe slappe af. Masser stille og roligt dine kæbemuskler, siden og fronten af dine kinder, musklerne under øjnene og området over din overlæbe.

Sid så til sidst opret foran din computer og læs samme sætning igen. Ideen er ikke at tale mere højt eller at ”trække” ordene ud. Bare læs stille og roligt og klart. Hvordan føles dette forskelligt fra at mumle ?

Stemmetrænere som dem sangere bruger kan være brugbare. Det kan måske hjælpe at forestille dig at alle hjørner af din mund skal have en god omgang træning. Lad være med at overdrive dine lyde eller forcer dem. Tal normalt – bare mere klart.

UDTAL HVERT ORD

Når vi hører nogen tale modtager vores ører en ubrudt strøm af lyd. Vores hjerner separerer automatisk denne lyd og der dannes ord. Vi rekonstruerer ord som kun er delvist hørt – eller helt undladt. Her er et eksempel. Læs denne sætning højt for en ven der står således at denne ikke kan se dit ansigt. Bemærk at sætningen mangler et ord – for at være grammatisk korrekt skulle der være ”tale til en computer”.

”Teksten jeg læser handler om at tale til computer”

Lad din ven gentage hvad han eller hun hørte. Der er rigtig gode muligheder for at han eller hun vil fylde et ”en” ind i sætningen således at den bliver grammatisk korrekt.

Fordi vores hjerner så nemt rekonstruerer manglende ord – isæt små ord som en, et, og, den, det, så har vi en tendens til i daglig tale ikke nødvendigvis at udtale hvert et ord. Det er simpelthen ikke nødvendigt.

En computer der transskriberer tale forsøger faktisk også at rekonstruerer manglende lyde, men da den foretager et bedste gæt vil den ofte gætte forkert. For den mest præcise transskribering er det vigtigt at sikre at hvert et ord du siger til computeren er udtalt, og at der således ikke mangler ord. En sætning der er fuldstændig forståelig for en person er måske ikke klar nok til en computer.

Denne ændring i dikteringsstil betyder ikke at du skal tale langsommere end normalt. Det er fint at diktere så naturligt og så hurtigt som du vil. Bare vær sikker på at du taler klart og udtaler hver et ord.

TAG EN PAUSE HVIS DU VIL

Dine venner og kollegaer synes sikkert at det er mærkeligt hvis du midt i en samtale stopper midt i en sætning for at du får tid til at samle tankerne. Når du taler til en computer har du imidlertid mulighed for at tage så lange pauser som du vil, med henblik på at trække vejret og samle dine tanker eller arrangere dine notater. Løsningen bliver ikke træt af at vente på dig.

GIV DET KONTEKST

Genkendelsesgraden vil forøges hvis du taler i hele sætninger fordi computeren har mere kontekst at bruge af når den skal vælge den mest sandsynlige sætning baseret på din tale. At tale et ord ad gangen nedsætter normalt genkendelsesgraden. Så koncentrer, tænk på de rigtige ord og tal dem så i sammenhæng.

TALE MED LEVENDE STEMME

Når man taler til en computer er der nogle der forsøger at imitere en robotstemme eller tale som computere i gamle science fiction film. Men at bruge en flad og monoton stemme vil reducere din genkendelsesgrad og få dig selv og dine omgivelser til at falde i søvn. Måske var det en ide at have et par billeder af personer du kender omkring dig og så forestille dig at du taler til dem. Dette vil hjælpe dig til at få en mere naturlig og levende stemme.

TRÆK VEJRET

At trække vejret fuldt og helt og at sidde i et opret position vil hjælpe dig til at tale mere klart. Hvis du hænger når du dikterer vil dine lunger blive mere komprimerede og din stemme mere begrænset, hvilket vil gøre det sværere for computeren at forstå din tale. Vejtræningsøvelsen på næste side kan hjælpe dig til at finde ud af hvad det vil sige at trække vejret mere fuldt og helt.

ÅNDEDRÆTSØVELSE

Læg stille hånden på din mave mens du sidder. Træk vejret ind og ud langsomt fra toppen af brystet uden at flytte hånden. Man ånder således overfladisk. Nu skal du trække vejret således at din mave udvider sig således at den bevæger den hånd der hviler på maven. Når du ånder ud skal maven og hånden flytte sig tilbage til det oprindelige niveau. Den dybere vejtrækning kan medvirke til at du kommer til at tale mere klart – og kan give andre helbredsmæssige gevinster i øvrigt.

LUK ØJNENE ELLER KIG UD AF VINDUET

At diktere mens du kigger på skærmen kan være distraherende – det kan gøre din tale mere tøvende og mindre naturligt. Prøv at diktere med øjnene lukket eller kig ud af vinduet. De fleste mennesker vil få væsentligt bedre resultater på den måde.

VÆR OPMÆRKSOM

Hvis du er kommet bagud med journaliseringsarbejdet og sidder en sen aften på kommunekontoret vil din genkendelsesgrad eller alt at dømme blive påvirket af at du er blevet træt og uoplagt. Trætte mennesker har en tendens til at mumle og tale uden energi. Du vil få de bedste resultater når du er vågen og frisk.

SLAP AF

Stress og spændinger kan ændre stemmekvaliteten og reducere genkendelsesgraden. Når KMD Talegenkendelse er nyt for dig kan du måske blive lidt anspændt eller nervøs når du skal tale, da du måske forventer at genkendelsen ikke vil være optimal. Det vil ofte være en selvopfyldende profeti, og når du så måske ser at genkendelsen ikke er optimal bliver du måske endnu mere frustreret og anspændt.

Frustration alene vil kunne ændre din stemme hvilket jo giver flere fejl som så igen måske kan give endnu flere fejl.

Både når mennesker og computere skal lave transskriberinger vil der forekomme fejl. Computeren tager sit bedste gæt ud fra hvad du siger og nogle gange gætter løsningen forkert. At rette fejl er en naturlig del af det at bruge talegenkendelse. Da du lærte at skrive på skrivemaskine, hvis du kan huske dem, var det også naturligt at rette fejl. Med den rette indstilling vil det at rette fejl blive en naturlig del af arbejdet. Det hjælper at have en humoristisk indfaldsvinkel når computeren gætter forkert og laver en fejl.

At sidde foran en computer er ikke specielt godt for den menneskelige krop. Mennesker er ikke designet til at sidde på den samme plads i timevis med armene stukket frem mens fingrene hamrer på tastaturet. Gentagelserne kan forårsage skader og ubehag. Tilmed kan hele kroppens holdning også ændres til det værre ved mange timers tastearbejde – man kommer til at hænge mere end godt er og får dårlige vaner.

Mange computerbrugere knytter, bevidst eller ubevidst, det at bruge computeren med at være anspændt. Når man er anspændt kan det ændre stemmen, ændre tonering og kvalitet. Da KMD Talegenkendelse ikke har en optimal genkendelsesgrad med anspændte stemmer gælder det om at aflære den anspændthed computerbrugere ofte har.

At arbejde med at få så høj en genkendelsesgrad som muligt kan faktisk medvirke til at du får bedre og sundere vaner. God sidde eller ståposition, pauser, øvelser og måske endda meditative øvelser forbedrer ikke bare ens velbefindende, men øger også genkendelsesgraden på KMD Talegenkendelse. Langt om længe en computerløsning der ansporer til bedre helbred.